

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu

Sotsioloogia ja infoteaduste eriala

Kristin Johanson

**Reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid ja nende seos
panustamisvalmidusega riigikaitse**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kairi Kasearu, PhD

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. UURIMUSE TAUST	6
1.1. Kapitalid militaarväljal	6
1.2. Riigikaitse Eestis.....	9
2. PROBLEEMISEADE	11
3. METOODIKA.....	13
3.1. Kasutatavad andmed	13
3.2. Tunnuste kirjeldus.....	13
4. ANALÜÜS.....	17
4.1. Kirjeldav statistika	17
4.2. Õppekogunemisele tuleku motiivid	19
4.3. Õppekogunemisel osalemise motiivid reservväelaste sotsiaaldemograafilise tausta lõike.....	22
4.4. Panustamisvalmiduse varieeruvus sotsiaaldemograafilise tausta lõikes.....	25
4.5. Riigikaitseesse panustamisvalmidus ja õppekogunemisele tuleku soodustavad ja toetavad tegurid	28
4.6. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitseesse panustamisvalmidusest.....	30
4.6.1. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitseesse panustamisvalmidusest sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes	30
4.6.2. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitseesse panustamisvalmidusest sotsiaaldemograafiliste näitajate ja õppekogunemisel osalemise motiivide lõikes.....	30
5. ARUTELU	33
KOKKUVÕTE	36

SUMMARY.....	38
KASUTATUD KIRJANDUS.....	40

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi riigikaitse rõhutab reservväe olulisust oma kaitsejõududes. Reservväelastele korraldatud õppekogunemised on tähtis osa, et ette valmistada ning säilitada Eesti Vabariigi põhilist kaitsejõudu. Kaitsevägi korraldab vähemalt kord aastas selleks õppekogunemisi, kuhu kutsutakse reservväelasi, eesmärgiga meelde tuletada ajateenistuses õpitut ning tutvustada neile uut varustust ja relvastust (Riigikantselei, 2021).

Käesolevas bakalaureusetöös uuritakse reservväelaste motiive osaleda õppekogunemisel ning nende seoseid valmidusega panustada riigikaitse.

Kaitseväe Akadeemia ja Tartu Ülikool viisid pärast õppekogunemist läbi küsitlusuuringu, mille eesmärk oli saada ülevaade õppekogunemisel kutsutute arvamustest ja riigikaitsest hoiakutest. Ankeetküsitlusele vastamine oli vabatahtlik ning uuring oli anonüümne.

Varasemalt on reservväelaste motiive ning valmisolekut panustada riigikaitse uurinud Taavi Laanepere, kes 2021. aastal kirjutas doktoritöö teemal “Eesti reservväelaste teenistusvalmidus ja Bourdieu praktikateooria”. Tema uurimusest selgus, et reservväelasi motiveerivad kapitalivormid, millest on neil endil võimalik saada teatud eeliseid või hüvesid, ning see võib mõjutada nende otsust võtta osa järgmisest õppekogunemisest ja seega panustamist riigikaitse.

Võrreldes eelnevate bakalaureusetöödega, mis on keskendunud reservväelaste hoiakutele, nagu näiteks Sassi (2023) uurimus õppekogunemisel „Okas“ osalejate kohta, eristub käesolev töös sellega, et õppekogunemisel „Ussisõnad“ osalejad olid keskmiselt vanemad reservväelased ning nende ajateenistusest oli möödunud rohkem aega.

Töö eesmärk on välja selgitada reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid ning nende seos panustamisvalmidusega riigikaitse. Eesmärgi täitmiseks analüüsitakse õppekogunemisel osalemise motiive ning nende varieeruvust reservväelaste sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes. Kuna eesti riigikaitse põhijõud toetub suurelt jaolt reservväele, siis on oluline mõista, millised tegurid soodustavad ja toetavad reservväelastel osalemast õppekogunemistel ning selle tegevusega panustada riigikaitse.

Tulenevalt töö eesmärgist on püstitatud kolm uurimisküsimust:

- 1) Millised on reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid?
- 2) Kuivõrd õppekogunemisel osalemise motiivid varieeruvad reservväelaste sotsiaaldemograafilise tausta lõikes?
- 3) Kuivõrd õppekogunemisele tuleku motiivid võimaldavad prognoosida valmidust panustada riigikaitsele?

Bakalaureusetöö koosneb viiest osast. Esimeses osas tutvustatakse uurimuse tausta, mis hõlmab Bourdieu kapitalide käsitlemist tsiviil- ning militaaryljal, transmigratsiooni, militaarpärandit ning riigikaitset Eestis. Töö teine osa käsitleb probleemiseadet, kus selgitatakse uurimuse olulisust. Kolmandas osas antakse ülevaade töö metoodikast ehk kirjeldatakse kasutatavaid andmeid ja tunnuseid. Töö neljandas osas viiakse läbi analüüs, kus esmalt esitatakse vaadeldavate tunnuste kirjeldav statistika ning seejärel leitakse vastuseid uurimisküsimustele. Töö viiendas osas arutletakse analüüsi tulemuste üle.

1. UURIMUSE TAUST

1.1. Kapitalid militaarväljal

Militaarvaldkonda saab analüüsida sotsioloogia klassiku Pierre Bourdieu kontseptsioonidest lähtuvalt. Cooper (2016 ja 2017) on rakendanud Bourdieu teoreetilist raamistikku, et analüüsida Ühendkuningriigi sõjaväelaste üleminekut militaarväljalt tsiviilväljale. Selleks on ta loonud MoTiVe (Model of Transition in Veterans) mudeli, mis põhineb Bourdieu ideedel ning aitab mõista militaarväljal kogetud kogemuste mõju üleminekul tsiviilväljale. Antud mudel toob välja, et sõjaväelased ja veteranid võivad seista silmitsi väljakutsetega, liikudes ühelt väljalt teisele, sest nad peavad kohanema erinevate sotsiaalsete normide ja ootustega. Cooper (2017) on esile toonud, et edukaks üleminekuks tsiviilellu on vajalik rakendada militaarväljal omandatud kapitale ja oskusi. Tema poolt käsitletavate sotsiaalse, kultuurilise ja sümboolse kapitali kasutamine võib märkimisväärselt soodustada sõjaväelaste ja veteranide kohanemist tsiviilelus ning aidata neil leida edu uues keskkonnas. Ka Laanepere jt (2018) on välja toonud, et militaarväljal saadud õppetunnid ja kogemused võivad osutada kasulikuks tsiviilväljal, mistõttu on oluline, et ka ajateenijad seda mõistaksid, sest see võimaldab suurendada ajateenistuse väärtust nii individuaalsel kui ka ühiskondlikul tasandil (Laanepere jt, 2018).

Käesolevas töös toetutakse Laanepere jt (2018) edasi arendatud ideedele, kus on samuti rakendatud Bourdieu kapitalide raamistiku, kuid seda eesti reservväelaste kontekstis, keskendudes Cooperi (2017) loodud MoTiVe mudelile. Laanepere käsitluses antud mudel aitab mõista reservväelaste motiive, liikudes militaar- ja tsiviilvälja vahel, uurides seda Bourdieu majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja sümboolsete kapitalide teooria võtmes ning käsitledes nende ülekantavust väljade vahel.

Laanepere jt (2018) on uurinud militaarelu võimalikke mõjusid tulevasele elukäigule, näidates, et militaarväljal kogetud kogemused jätavad inimese ellu püsiva militaarpärandi. Militaarpärandi mõiste hõlmab reservväelaste poolt militaarses kontekstis omandatud oskusi, väärtusi, suhteid ja emotsioone, mis jäävad püsima ka pärast nende teenistuse lõppemist. See võib mõjutada nende valikuid, otsuseid ja suhtumist nii tsiviil- kui ka militaarväljal (Laanepere jt, 2018). Militaarpärand võib osutada takistuseks, kui inimene liigub militaarväljalt tsiviilväljale, sest militaarväljal

kogetud intensiivsed kogemused võivad varjutada tsiviilväljal omandatud kogemusi (Laanepere jt, 2018). Kuna Eesti ajateenistus ja õppekogunemised on üsna lühikesed, siis suure tõenäosusega ei kujune militaarpärand takistuseks eesti ajateenijate ja reservväelaste seas, liikudes militaärväljalt tsiviilväljale (Laanepere jt, 2018).

Militaarpärand mängib olulist rolli näiteks õppekogunemiste ajal, kui reservväelased liiguvad tsiviilväljalt militaärväljale. Laanepere jt (2018) toonitavad, et on oluline, et militaarpärand oleks piisavalt tugev, et hõlbustada reservväelaste sujuvat üleminekut, kuid samas ei tohiks see olla nii tugev, et takistaks üleminekut.

Reservväelaste jaoks võib majanduslik kapital mängida olulist rolli reservõppekogunemisel osalemise üle otsustamisel (Laanepere jt, 2018). Laanepere ja Kasearu 2021. aasta uuringust selgus, et reservväelaste valmisolek riigikaitseks on mõjutatud majanduslikest riskidest tsiviilväljal, mis võivad tekkida õppekogunemisel osalemise tagajärjel (Laanepere ja Kasearu, 2021: 704). Eesti reservväelaste peamiseks majanduslikuks probleemiks on tema ja ta pere juba olemasolevad majanduslikud kohustused, nagu laenud, mis teevad nende majandusliku olukorra õppekogunemise ajal haavatavaks (Laanepere ja Kasearu, 2021: 704-706). Lisaks võib militaärväljal majanduslik kapital olla vähem nähtavam ja mitte nii tulus võrreldes teiste väljadega (Laanepere jt, 2018). Eesti Kaitseväes on näited väärtuslikest kapitalidest sama vormi kandmine ning elutingimuste ja toidu jagamine (Laanepere jt, 2018: 41). Majanduslikku kapitaliga võrreldes on kultuuriline kapital, nagu teadmised, kvalifikatsioon ja auastmed märksa kasumlikumad kapitalivormid (Laanepere jt, 2018: 41), sest need on ülekantavad ka tsiviilväljale. Cooperi (2017) käsitluses kultuuriline kapital hõlmab samuti teadmisi, oskusi ja staatust ning on oluline tegur tsiviilelus edukaks kohanemiseks, sest see võimaldab mõista ja sobitada uute ühiskondlike normidega ning leida sobiv töö või kogukond.

Sotsiaalne kapital on samuti faktor, mis võib mõjutada reservväelaste otsust osaleda õppekogunemisel. Militaärväljal avaldub sotsiaalne kapital näiteks üksuse ühtekuuluvuse loomisel (Laanepere jt, 2018). Ühtekuuluvuse loomine on oluline väeosa liikmete jaoks, sest nad peavad üksteisele toetuma rasketes olukordades, et täita ülesandeid või missioone (Laanepere jt, 2018). Militaärväli aitab kaasa kauakestva sotsiaalse kapitali tekkele ning tugev üksuse ühtekuuluvus reservväelaste seas on suure tõenäosusega edasi kantav ka tsiviilväljale (Laanepere jt, 2018). Laanepere jt (2018: 46) on oma uuringus järeldanud, et reservväelased, kes on kogunud tugevat sidet üksuse siseselt, on tõenäoliselt rohkem motiveeritud, et osaleda reservõppekogunemistel, sest nad väärtustavad rohkem oma militaarpärandit ja tunnevad tugevamat sõprustunnet sõprade ja

kolleegide vahel. Cooper (2017) käsitles võib sotsiaalne kapital kaasa aidata tsiviilväljal tööotsingul, eluaseme leidmisel või üldiselt uues keskkonnas kohanemisel.

Smaliukienė jt (2023) on kasutanud prosotsiaalse motivatsiooni mõistet, mis viitab reservväelaste soovile aidata teisi ja panustada ühiskondlikku heaollu, kuna see suurendab nende tähendustunnet sõjaväeteenistuses. Käsitletud on ka rollisobivuse mõistet, mis hindab, kui hästi reservväelase roll vastab tema oskustele, võimetele ja huvidele. Mida paremini roll vastab reservväelase isiklikele omadustele, seda enam leiab ta oma sõjalises rollis tähendust. Töötades välja reservväelaste rollisobivust, enesetõhusust ja parandades nende üksuste sotsiaal-moraalset kliimat, võib see potentsiaalselt suurendada ka nende motivatsiooni militaarväljal (Smaliukienė jt, 2023).

Sümboolne kapital militaarväljal võib samuti olla mõjuv faktor reservväelaste teenistusvalmidusel. Näiteks meeldejäädavad kogemused või väärtuslike mälestustega seotud esemed võivad tõsta reservväelaste teenistusvalmidust (Laanepere & Kasearu, 2021). Ühendkuningriikides võib sümboolne kapital avalduda näiteks spetsiifiliste vormi osadena, mis võivad anda positiivse maine ja autoriteedi, mis omakorda võib avaldada mõju tsiviilväljal karjääri- ja sotsiaalsete võimaluste avanemisel (Cooper, 2017).

Tsiviil- ja militaarvälja vahel liikumist saab lahti mõtestada, käsitledes reservväelasi kui transmigrante. Lomsky-Feder, Gazit ja Ben-Ari (2021: 618) peavad antud käsitlust oluliseks, sest sellega saab kaardistada reservväelaste pingeid ja ainulaadseid asjaolusid mõlemal väljal. Nende kontseptsiooni kohaselt vaadeldakse reservväelasi kui transmigrante, võrreldes neid migrantidega, kellel on kaks alalist kodu ja kes liiguvad nende vahel regulaarselt. See tähendab, et reservväelased kui transmigrandid kuuluvad mitmesse sotsiaalsesse gruppi või võrgustikku, suhtlevad nendega ja omavad identiteete, mis hõlmavad inimesi ja institutsioone kahe või enama asukoha vahel (Lomsky-Feder, Gazit & Ben-Ari, 2008). See kontseptsioon aitab mõista reservväelaste kohustust kõikuda kahe erineva välja vahel- tsiviilisikuna ja sõdurina (Laanepere, 2021). Reservväelaste puhul tähendab selline olukord pidevat mobiliseerimist, aktiivset teenistust, demobiliseerimist, tsiviilelu ja taas mobiliseerimist (Lomsky-Feder, Gazit & Ben-Ari, 2008: 599).

Reservväelaste tsiviilväljal omandatud kogemused võivad osutada kasulikuks ka militaarväljal. Näiteks, nagu toodi välja Lomsky-Federi, Gaziti ja Ben-Ari (2008) artiklis, võivad Iisraeli reservväelased oma vanusest tingitud küpsuse tõttu sobida hästi teatud ülesannete täitmiseks, mis hõlmavad näiteks valvet ja rahu säilitamist. Selliste ülesannete hulka võib kuuluda surmateadete edastamine või suhtlemine vastaspoolega.

Reservväelased kui transmigrandid on seotud mitmete suhete ja kokkulepetega. Lomsky-Feder, Gazit & Ben-Ari (2021) on loonud kolme tasandilise mudeli selle nähtuse selgitamiseks, mida reservväelased kahe välja vahel liikudes kogevad. Esimesel tasandil ehk mikrosotsioloogilisel tasandil on näiteks kokkulepped sõduri ja tema pere ning tööandja vahel. Teine ehk mesotasand hõlmab sõjaväelaste teenistusega seotud kokkuleppeid ja lubadusi riigiagendi ja reservrühmade vahel. Kolmandaks tasandiks on makrotasand, mis hõlmab tehinguid ja läbirääkimisi kõrgemate komandöride ja poliitiliste juhtide vahel, kes esindavad ühiskonda ning mille tulemuseks on sõjalised lepingud (Lomsky-Feder, Gazit & Ben-Ari, 2021: 624). Need suhted ja kokkulepped mõjutavad reservväelaste käitumist nii tsiviil- kui ka militaarväljal. Eestis võib reservväelaste tööandjate ja sõjaväelaste kohustuste vaheliste kokkulepete tasandite vahel esineda puudujääke, eriti mesotasandil. Lillemäe, Laanepere ja Kasearu (2024) on märkinud, et reservväelased, nende tööandjad ja pered peavad sageli kiiresti liikuma tsiviil- ja militaarvälja vahel. Tsiviilväljal tööandjate perspektiivist ilmneb, et kuigi tööandjad on toetavad, on mikrotasandi kokkulepped üksikasjalikud ja keerulised ning mesotasandi kokkulepped sageli puudulikud.

Bury (2016) järgi võib reservväelaste motiive liigitada institutsionaalseteks ja ametialasteks suunitlusteks. Institutsioonilised motiivid on seotud sisemiste väärtustega, nagu patriotism ja soov teenida, samas kui tööalased motivatsioonid on seotud väliste väärtustega, nagu rahalised hüved ja karjääri edendamine. Segal (1986) on analüüsinud Moskose uurimistööd, kus samuti käsitletakse sõjaväge institutsionaalselt ja ametialaselt. Antud uuringu kohaselt, näevad näiteks Ameerikas enamik sõdureid sõjaväeteenistust tööna, sest neil on selle eest hea tasu, mis motiveerib neid. Eesti kontekstis kehtib pigem institutsionaalne konstruktsioon, kus panustatakse riigikaitseesse pigem patriotismi tõttu, kui materiaalsete hüvede saamiseks.

Kohakonflikt võib samuti olla mõjuv tegur reservväelaste panustamisvalmidusega riigikaitseesse. Kohakonflikt on olukord, kus õppusel osaleja peamine elukoht ei lange kokku elukohale vastava maakaitseringkonnaga (SJKK, 2024: 121).

1.2. Riigikaitse Eestis

Alates 2022. aastal Venemaa-Ukraina sõja puhkemisest seisavad Balti riigid, Poola ja Põhjamaad silmitsi reaalse ohuga, mis on käivitanud uusi arutelusid näiteks riigikaitsega seotud eelarve suurendamise ja sõjaväelaste arvu osas (Lillemäe jt, 2023). See on tähendanud ka Eesti jaoks julgeolekupoliitika ümberkujundamist, mistõttu on ka ajateenistuse olemasolu oluline, sest see annab olulise aluse, et planeerida Eesti kaitsesüsteemi (Lillemäe jt, 2023).

Eesti Vabariigi põhiseaduse 10. peatükk § 124 on sätestanud, et Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015). Eesti riigikaitseaduse § 2 lõige 1 on sätestanud riigikaitse eesmärgina säilitada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, tema maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkus ning põhiseaduslik kord (Riigikaitseadus, 2016).

Ajateenistus on kohustuslik 17-27-aastastele meessoost isikutele ning selle kestus on 8-12 kuud (Kaitseväeteenistuse seadus, 2013). Eesti Kaitseväe koduleheküljel (Ajateenistus, 2024) on välja toodud, et ajateenistuse eesmärk on välja õpetada Eesti kaitseks vajalikud reservüksused ja luua eeldused elukutseliste kaitseväelaste teenistusse võtmiseks, mille jooksul omandatakse põhiteadmised riigikaitsest ja õpitakse tegutsema ühtse meeskonnana.

Kaitseväeteenistuse seaduse (2013) § 12 kohaselt on reservväelane kaitseväkohustuslane, kes oma tervise seisundi ja vanuse poolest on tunnistanud kaitseväeteenistuskõlblikuks ning arvatud kaitseväe reservi. Eesti Kaitseväe kodulehe (Reservväelane, 2024) kohaselt on reservis olevad isikud kõik 18-60-aastased mehed või kaitseväkohustuse võtnud mehed ja naised, kes ei ole kutsealused ega teeni parasjagu kaitseväe- või asendusteenistuses. Välja on ka toodud, et reservväelane ollakse vaid reservteenistuses, näiteks õppekogunemisel osaledes. Antud töös kasutatakse reservväelase terminit laiemalt nende isikute kohta, kellel on reservteenistuse kohustus, sõltumata sellest, kas nad hetkel täidavad reservteenistust või mitte.

28. august kuni 8. oktoober 2023 toimus Kaitseväe ja Kaitseliidu poolt korraldatud õppus Ussisõnad, mis toimus üle kogu Eesti (Eesti Kaitsevägi, 2024, *Ussisõnad*). Õppusel anti täiendväljaõpe ligi 10 000 maakaitsestruktuuri määratud reservväelasele, mille käigus värskendati osaleva isikkoosseisu sõjalisi baasteadmisi (Eesti Kaitsevägi, 2024, *Ussisõnad*).

Eesti Kaitseväe koduleheküljel (Ussisõnad, 2024) on sõnastatud, et õppusel osalevatel üksustel oli rohkem vabadust kui tavapärase sõjaliste õppuste ajal, mis võimaldas neil iseseisvalt oma tegevusi korraldada ja planeerida. Üksuste väljaõpped olid ära jaotatud järgnevalt: ülemate väljaõpe, põhikoosseisu väljaõpe ja koostegevusharjutused (Eesti Kaitsevägi, 2024, *Ussisõnad*).

Õppekogunemise “Ussisõnad” eripära seisneb selles, et seal osalejad olid reservväelased, kes on tavapärastelt õppekogunemisele kutsutud reservväelastest keskmiselt vanemad ning nende ajateenistusest on möödunud kümme või enam aastat.

2. PROBLEEMISEADE

Eesti riigikaitse toetub suurel määral reservväele, mistõttu on oluline kaardistada reservväelaste motiive ja panustamisvalmidust Eesti riigikaitseks. Võttes arvesse Venemaa-Ukraina sõja mõju ja Eesti riigikaitse vajalike õppekogunemiste suurenemist, on oluline mõista, millised on reservväelaste motiivid oma kohustuste täitmiseks. Selleks on vaja uurida, millised tegurid mõjutavad nende osalemist õppekogunemistel ning milline on nende valmisolek panustada riigikaitseks. On oluline uurida reservväelaste soodustavaid ja toetavaid tegureid, mis võivad esineda tsiviil- ja militaarvälja vahel liikumisel, et mõista ja tugevdada reservväelaste rolli ja liikumist Eesti kaitsejõududesse.

Seni on uuritud reservväelasi, kes on suhteliselt hiljuti läbinud ajateenistuse. Taavi Laanepere on kirjutanud 2021. aastal doktoritöö teemal “Eesti reservväelaste teenistusvalmidus ja Bourdieu praktikateooria” (Laanepere, 2021). Tema uurimusest selgus, et reservväelasi motiveerivad kapitalivormid, millest on neil endil võimalik saada teatud eeliseid või hüvesid, ning see võib mõjutada nende otsust võtta osa järgmisest õppekogunemisest ja seega panustamist riigikaitseks. 2023. aastal kirjutas Katri Sassi oma bakalaureusetöö teemal “Okas õppekogunemisel osalenute kaitsetahte ja hoiakute muutus kolme aasta küsitlusandmete põhjal”, kes samuti uuris reservväelasi, kes suhteliselt hiljuti on läbinud ajateenistuse (Sassi, 2023). Käesolevas töös on vaatluse all reservväelased, kelle ajateenistuse läbimisest on möödunud kümme või enam aastat.

Eesmärk on välja selgitada 2023. aasta õppekogunemisel “Ussisõnad” osalenud reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid ning nende seos valmidusega panustada riigikaitseks. Täpsemalt uuritakse, kuidas need motiivid varieeruvad reservväelaste sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes ja kas need motiivid võimaldavad prognoosida panustamisvalmidust riigikaitseks.

Eesmärgist tulenevalt on püstitatud kolm uurimisküsimust:

- 1) Millised on reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid?
- 2) Kuidas varieeruvad õppekogunemisel osalemise motiivid reservväelaste sotsiaaldemograafilise tausta lõikes?

3) Kuivõrd õppekogunemisele tuleku motiivid võimaldavad prognoosida valmidust panustada riigikaitseesse?

3. METOODIKA

3.1. Kasutatavad andmed

Bakalaureusetöö empiiriliseks aluseks on Kaitseväe Akadeemia ja Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi läbi viidud küsitlusuuring, mis hõlmas õppekogunemisel „Ussisõnad“ 2023. aastal osalenud reservväelasi. Uuringu eesmärk oli saada ülevaade õppekogunemisele kutsutute arvamustest ja riigikaitsealistest hoiakutest, et aidata Kaitseliidul ja Kaitseväel tõhusamalt korraldada järgnevat õppekogunemist.

Küsitluses osalemine oli anonüümne ja vabatahtlik ning vastajal oli võimalik igal hetkel küsitlusele vastamisest loobuda. Tegu oli valimiga, mis ei kajasta sajaprotsendiliselt osalenute seisukohti ja seda tuleb tulemuste tõlgendamisel ning reservväelastele laiendades arvestada. Valimi iseloom piirab tulemuste üldistust.

Küsitluskutsed saadeti välja igale maakaitseringkonnale peale õppekogunemise lõppu ning küsitlusele oli võimalik vastata kolme nädala jooksul ehk 30. oktoobrini.

Õppekogunemise „Ussisõnad 2023“ ankeetküsitluse täitis õppekogunemisel osalenud reservväelastest 1993 indiviidi. Töös analüüsitakse ainult õppekogunemisel osalenute vastuseid.

Bakalaureusetöö raames on kasutatud reservväelaste sotsiaaldemograafilisi näitajaid, et anda uurimisküsimustest tulenevalt ülevaade õppekogunemisel osalejate motiividest ning leida võimalikke seoseid panustamisvalmidusega riigikaitsele. Andmete kasutamiseks sõlmiti Kaitseväe Akadeemiaga andmekasutuskokkuleppe ning seejärel väljastati koondandmestik. Andmeanalüüsiks kasutati IBM SPSS Statistics analüüsiprogrammi.

3.2. Tunnuste kirjeldus

Bakalaureusetöös läbiviidava analüüsi jaoks on kasutatud kvantitatiivseid meetodeid. Töö püstitatud kolmele uurimisküsimusele vastamiseks on kasutatud järgnevatid tunnuseid: valmisolek järgmisel õppekogunemisel osaleda, valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades, õppekogunemisel osalemise soodustavad ja toetavad tegurid, vanus, sissetulek, kõrgeim haridustase, sõjaväeline auaste, alaealiste laste

olemasolu. Analüüsisist jäeti välja nende vastajate andmed, kelle puhul esines andmelünki, näiteks puudus info auastme kohta.

Ankeedis esitatud küsimusega “Kas oleksite valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest?” mõõdeti õppekogunemisel osalejate riigikaitseesse panustamisvalmidust. Selle küsimuse puhul said vastajad valida viie vastusevariandi vahel: 1- jah, kindlasti, 2- tõenäoliselt küll, 3- tõenäoliselt mitte, 4- kindlasti mitte, 5- ei oska öelda. Et analüüsida riigikaitseesse panustamisvalmidust, on kodeeritud viis vastusevarianti kokku ja antud kokkuleppeliselt järgnevad nimetused: 1- valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest (algsed variandid “Jah, kindlasti” ja “Tõenäoliselt küll”), 2- ei ole valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest (algsed variandid “Tõenäoliselt mitte”, “Kindlasti mitte” ja “Ei oska öelda”).

Ankeedis esitatud küsimusega “Kui Eestile tungitakse kallale, kas olete valmis reservväelasena oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades?” mõõdeti õppekogunemisel osalejate riigikaitseesse panustamisvalmidust. Selle küsimuse puhul said vastajad valida viie vastusevariandi vahel: 1- jah, kindlasti, 2- tõenäoliselt küll, 3- tõenäoliselt mitte, 4- kindlasti mitte, 5- ei oska öelda. Et analüüsida riigikaitseesse panustamisvalmidust, on kodeeritud viis vastusevarianti kokku ja antud kokkuleppeliselt järgnevad nimetused: 1- valmis osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades (algsed variandid “Jah, kindlasti” ja “Tõenäoliselt küll”), 2- ei ole valmis osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades (algsed variandid “Tõenäoliselt mitte”, “Kindlasti mitte” ja “Ei oska öelda”).

Reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiive uuriti küsimusega “Kuivõrd soodustasid ja toetasid järgnevalt loetletud tegurid Teie osalemist õppekogunemisel?”. Loetelus oli 16 tegurit, mille kohta sai vastata järgnevate vastusevariantidega: 1- see kindlasti, 2- mõningal määral, 3- pigem mitte, 4- see kindlasti mitte, 5- ei oska öelda. Et õppekogunemisel osalemise tegureid kompaktsemalt analüüsida, kodeeriti viis vastusevarianti kokku ja anti kokkuleppeliselt järgnevad nimetused: 1- toetav tegur (algsed variandid “See kindlasti” ja “Mõningal määral”), 2- mitte toetav tegur (algsed variandid “Pigem mitte”, “See kindlasti mitte” ja “Ei oska öelda”).

Küsitluses loetleti järgnevad tegurid:

- Kohusetunne riigi ees;
- Julgeolekulukorra halvenemine Euroopas;
- Reaalne oht Eesti julgeolekule;
- Ühiskondlik tunnustus;
- Selgesisuline teavitamine;

- Tööandja positiivne suhtumine;
- Pereliikmete toetav suhtumine;
- Võimalus astuda välja igapäevarutiinist;
- Võimalus rakendada oma igapäevase tööga seotud erialaseid oskusi;
- Võimalus end proovile panna;
- Võimalik Kaitseväe poolne ergutus või auastme tõus;
- Võimalus saada kokku oma teenistuskaaslastega;
- Üksuse ühtekuuluvustunne;
- Õppekogunemisel osalemise eest makstav toetus;
- Selgelt sõnastatud õppuse eesmärk;
- Õppuse praktiline tulemus riigikaitse jaoks.

Oma vanuse said osalejad määrata vanusevahemikuga: kuni 25 aastat, 26-30, 31-35, 36-40, 41-45, 46-50, 51-55, 56 ja vanemad. Vastajate vanused on ümberkodeeritud kolmeks suuremaks grupiks: kuni 35-aastased; 36-40-aastased; 41-aastased ja vanemad.

Küsimusele “Mis on Teie sõjaväeline auaste Eesti kaitseväes?” said reservväelased valida järgnevate vastusevariantide vahel: sõdur (reamees, kapral), nooremallohvitser, vanemallohvitser, nooremohvitser, vanemohvitser, auaste puudub. Vastused on analüüsi jaoks kokku kodeeritud kaheks rühmaks: sõdur (reamees, kapral), kõrgemad auastmed (ohvitserid).

Oma kõrgeima omandatud haridustaseme said osalejad valida viie vastusevariandi vahel: põhiharidus või kutseharidus põhihariduse baasil, keskharidus, kutseharidus keskhariduse baasil/keskeriharidus/kutsekeskharidus, rakenduskõrgharidus, kõrgharidus (bakalaureusetase, magistri-/doktorikraad. Töö käigus käsitletakse kolme viimast haridusrühma ühe rühmana, mida nimetatakse „keskhariduse järel omandatud hariduseks“. Analüüsiks on kasutatud ümberkodeeritud kolme gruppi: põhiharidus, keskharidus, keskhariduse järel omandatud haridus.

Küsimusele “Kui suur on Teie ISIKLIK kõikidest allikatest saadud netosissetulek (reaalselt kättesaadav raha) kuus?” said reservväelased valida kaheksa vastusevariandi vahel: isiklik sissetulek puudub, kuni 500 eurot, 501-700 eurot, 701-1000 eurot, 1001-1500 eurot, 1501-2000 eurot, 2001-2500 eurot, 2501-3000 eurot, üle 3000 euro. Analüüsiks on vastused ümberkodeeritud kolmeks grupiks: 0-1500 eurot, 1501-2500 eurot, üle 2501 euro.

Reservväelastelt küsiti ka avatud küsimusena “Mitu alaealist last (kuni 18-aastane) elab koos Teiega ühes leibkonnas?”. Vastused on kokku kodeeritud kaheks grupiks: vähemalt üks alaealine laps, alaealisi lapsi ei ole.

Tunnustest “Kas oleksite valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest?” ja “Kui Eestile tungitaks kallale, kas olete valmis reservväelasena oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades?” on loodud uus tunnus “Riigikaitseesse panustamisvalmidus”, millest on loodud kaks gruppi: kõrge panustamisvalmidus, madal panustamisvalmidus. Tabelist 1 on näha moodustunud riigikaitseesse panustamisvalmiduse tunnuse jaotust:

Tabel 1. Riigikaitseesse panustamisvalmidus

		Kas oleksite valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest?	
		Jah, kindlasti, tõenäoliselt küll (77%)	Tõenäoliselt mitte, kindlasti mitte, ei oska öelda (23%)
Kui Eestile tungitaks kallale, kas olete valmis reservväelasena oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades?	Jah, kindlasti, tõenäoliselt küll (84%)	Kõrge panustamisvalmidus 72%	Madal panustamisvalmidus 13%
	Tõenäoliselt mitte, kindlasti mitte, ei oska öelda (17%)	Madal panustamisvalmidus 6%	Madal panustamisvalmidus 10%

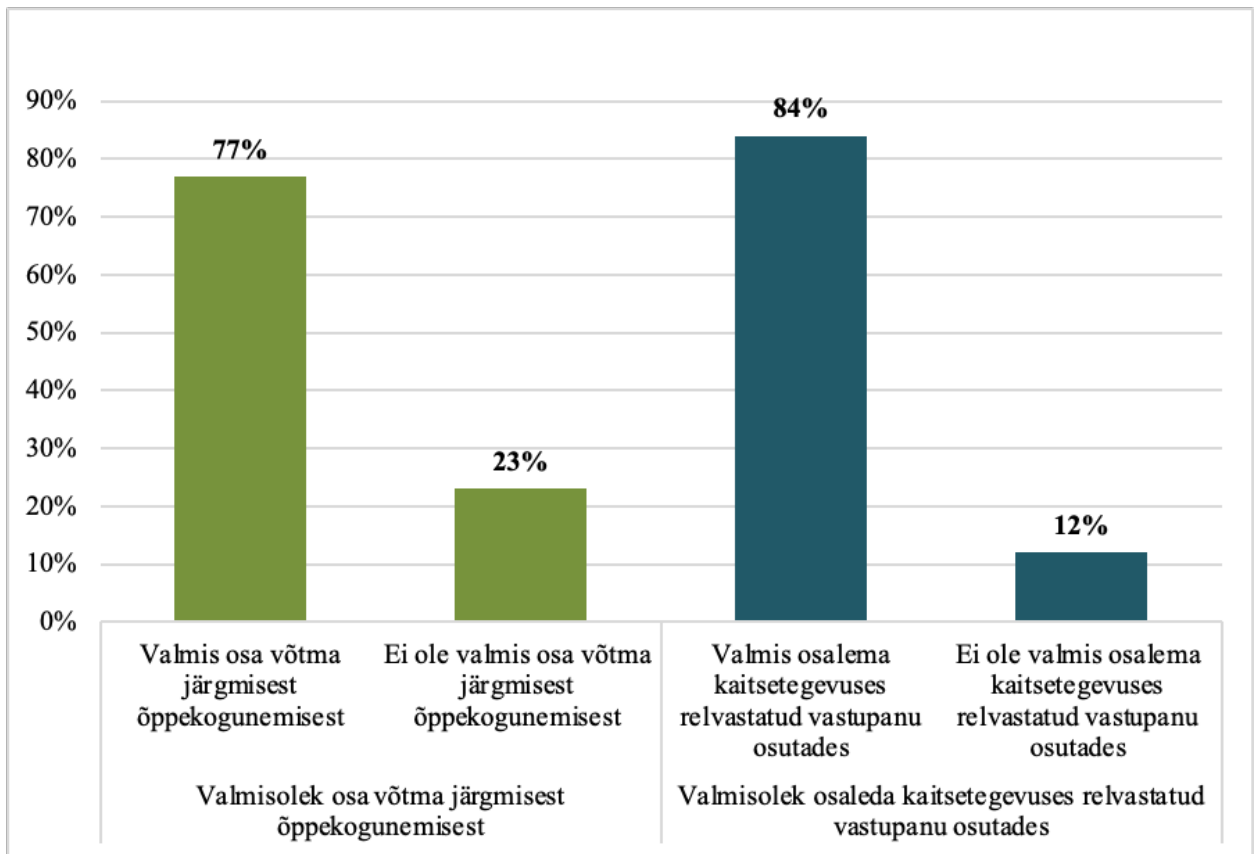
4. ANALÜÜS

4.1. Kirjeldav statistika

Ankeetküsitlusele vastanutest 1993 olid õppekogunemisel osalejad. Küsitlusele vastas ainult üks naissoost reservväelane ja seetõttu ei ole võimalik teostada analüüsi soo lõikes.

Küsitluses osalenud, kes olid osutanud oma vanuse (N=1690), jagunesid järgmiselt: kuni 35-aastased – 43%, 36-40-aastased – 35%, 41-aastased ja vanemad – 22%. Hariduse määranud reservväelased (N=1703) jagunesid järgmiselt: keskhariduse järel omandatud haridusega 68%, keskharidusega 21%, põhiharidusega 11%. Küsitluses osalenutest, kes määrasid oma aastme (N=1977), olid 78% sõdurid (reamees, kapral) ning kõrgemate auastmetega (ohvitserid) 22%. Reservväelased, kes olid osutanud oma sissetuleku (N=1688), jagunesid järgmiselt: 0-1500 eurot – 31%, 1501-2500 eurot – 41%, 2501+ eurot – 28%. Alaealiste laste olemasolu määranutest (N=1993) 50% ei oma alaealisi lapsi ning 50% omab vähemalt üht alaealist last.

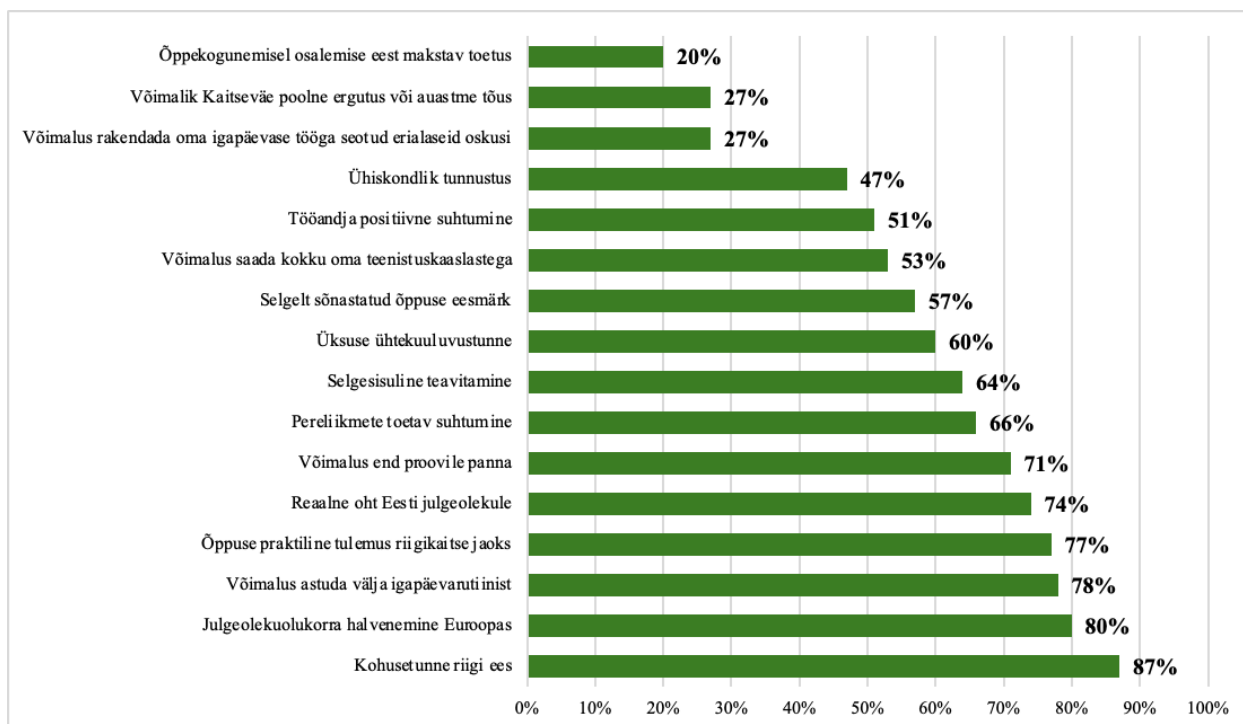
Joonisel 1 on näha küsimuse “Kas oleksite valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest?” vastanute protsentuaalset jaotust. Vastajaid oli antud küsimusele kokku 1717 (86% küsitluses osalenutest). 77% reservväelastest ehk enamus on valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest, kuid 23% ei ole valmis järgmisest õppekogunemisest osa võtma. Samuti on näha joonisel 1 küsimuse “Kui Eestile tungitaks kallale, kas olete valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades?” vastanute protsentuaalset jaotust. Vastajaid oli antud küsimusele kokku 1887 (95% küsitluses osalenutest). 84% reservväelastest ehk enamus on valmis kaitsetegevuses osalema, kuid 16% ei ole valmis osalema kaitsetegevuses. Võib öelda, et enamus on valmis panustama riigikaitseks.

Joonis 1. Valmisolek osaleda järgmisel õppekogunemisel ja valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Jooniselt 2 on näha, et reservväelased tajuvad õppekogunemisel osalemisel oluliselt toetavate teguritena kohusetunnet riigi ees, julgeolekuolukorra halvenemist Euroopas, reaalselt ohtu Eesti julgeolekule, selgesisulist teavitamist, tööandja positiivset suhtumist, pereliikmete toetavat suhtumist, võimalust astuda välja igapäevarutiinist, võimalust end proovile panna, võimalust saada kokku oma teenistuskaaslastega, üksuse ühtekuuluvustunnet, selgelt sõnastatud õppuse eesmärki ja õppuse praktilist tulemust riigikaitse jaoks.

Joonisel 2 varieerub indiviidide arv 1715-1721 vahemikus. Tegurid on järjestatud selle järgi, kui palju anti positiivseid vastuseid (“See kindlasti”, “Mõningal määral”). Üksiktunnuste tähenduse avamise juurde tullakse allpool, käsitledes nende omavahelisi seoseid (tabel 2).

Joonis 2. Küsimuse “Kuivõrd soodustasid ja toetasid järgnevalt loetletud tegurid Teie osalemist õppekogunemisel?” protsentuaalne jaotus vastuste “See kindlasti” ja “Mõningal määral” lõikes

4.2. Õppekogunemisele tuleku motiivid

Analüüsi eesmärgil on 16 tegurit koondatud kokku kolmeks peamiseks komponendiks. Peakomponendid on leitud tegurite hinnangute esialgsete skaalade alusel. Kolme peakomponendiga lahenduse kirjeldusaste oli kõige suurem ning sisuliselt hästi tõlgendatav. Tabelist 2 on näha tegurite varieeruvust nende kolme peakomponendi lõikes. Tekkinud kolmele peakomponendile anti järgnevad nimetused: isiklikud motiivid, riigikaitse motiivid, tugisüsteem. Analüüsi tulemusena selgus, et esimene komponent “Isiklikud motiivid” on suurima kirjeldusastmega (24%), mis näitab, et nende olulisuse poolest erinevad reservväelased üksteisest kõige enam. Isiklikest motiividest järgmine diferentseerija on riigikaitse motiivid (19%) ning seejärel tugisüsteem (17%).

Isiklikud motiivid mõeldavad seda kuivõrd oluliseks toetavaks teguriks peab reservväelane võimalust saada kokku oma teenistuskaslastega, üksuse ühtekuuluvustunnet, võimalikku Kaitseväge poolset ergutust või auastme tõusu, võimalust end proovile panna, võimalust rakendada oma igapäevase tööga seotud erialaseid oskusi, selgelt sõnastatud õppuse eesmärki, õppekogunemisel osalemise eest makstavat toetust ning võimalust astuda välja igapäevavutiinist. Kõige tugevamini laaduvateks teguriteks selles peakomponendis on võimalus saada kokku oma

teenistuskaaslastega, üksuse ühtekuuluvustunne ning võimalik Kaitseväge poolne ergutus või auastme tõus.

Riigikaitse motiivid mõõdavad seda kuivõrd oluliseks toetavaks teguriks peab reservväelane julgeolekuolukorra halvenemist Euroopas, reaalselt ohtu Eesti julgeolekule, õppuse praktilist tulemust riigikaitse jaoks ja kohusetunnet riigi ees. Kõige tugevamini laaduvateks teguriteks selles peakomponendis on julgeolekuolukorra halvenemine Euroopas ja reaalne oht Eesti julgeolekule.

Tugisüsteem mõõdab seda kuivõrd oluliseks toetavaks teguriks peab reservväelane tööandja positiivset suhtumist, pereliikmete toetavat suhtumist, ühiskondlikku tunnustust ja selgesisulist teavitamist. Kõige tugevamini laaduvateks teguriteks selles peakomponendis on tööandja positiivne suhtumine ja pereliikmete toetav suhtumine.

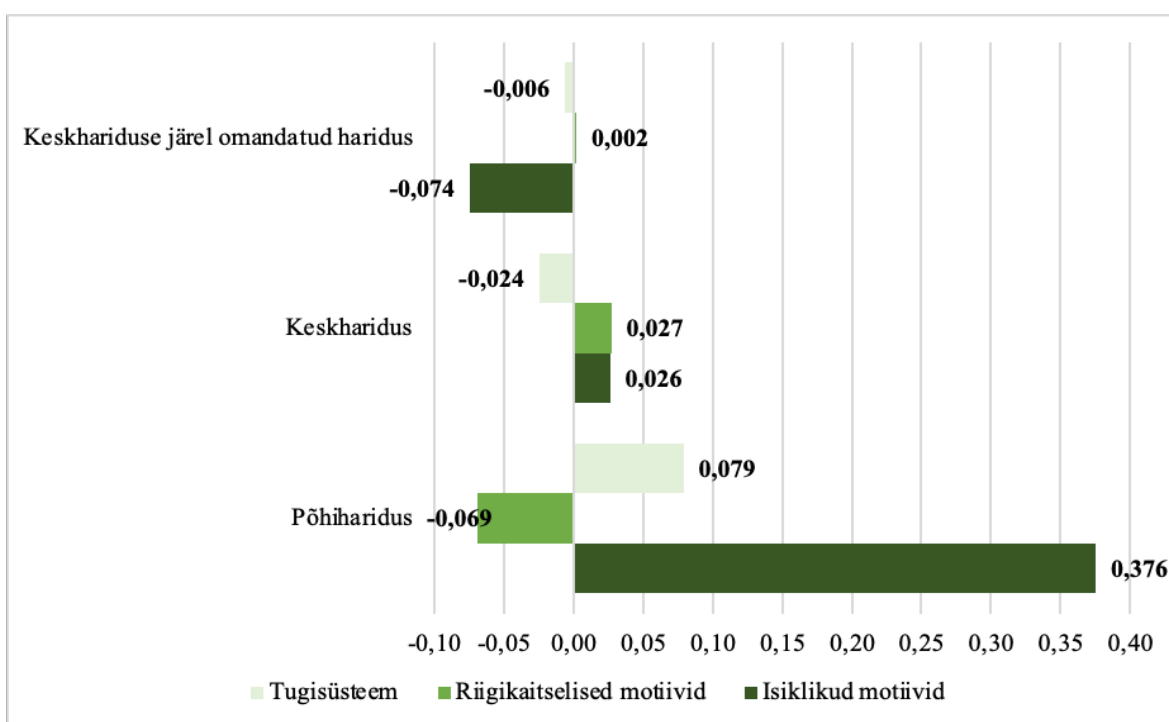
Tabel 2. Õppekogunemisel osalemise soodustavate ja toetavate tegurite peakomponendid

	Peakomponent 1: isiklike tegurite olulisus	Peakomponent 2: riigikaitseliste tegurite olulisus	Peakomponent 3: tugisüsteemi olulisus
Võimalus saada kokku oma teenistuskaslastega	0,75	0,11	0,13
Üksuse ühtekuuluvustunne	0,72	0,30	0,27
Võimalik Kaitseväe poolne ergutus või auastme tõus	0,70	0,13	0,12
Võimalus end proovile panna	0,66	0,20	0,32
Võimalus rakendada oma igapäevase tööga seotud erialaseid oskusi	0,60	0,09	0,38
Selgelt sõnastatud õppuse eesmärk	0,56	0,49	0,24
Õppekogunemisel osalemise eest makstav toetus	0,55	0,09	0,10
Võimalus astuda välja igapäevarutiinist	0,54	0,04	0,37
Julgeolekuolukorra halvenemine Euroopas	0,14	0,85	0,17
Reaalne oht Eesti julgeolekule	0,18	0,84	0,12
Õppuse praktiline tulemus riigikaitse jaoks	0,44	0,64	0,23
Kohusetunne riigi ees	0,01	0,63	0,37
Tööandja positiivne suhtumine	0,19	0,14	0,78
Pereliikmete toetav suhtumine	0,32	0,24	0,69
Ühiskondlik tunnustus	0,26	0,24	0,65
Selgesisuline teavitamine	0,28	0,34	0,63
Kirjeldusaste	24%	19%	17%

4.3. Õppekogunemisel osalemise motiivid reservväelaste sotsiaaldemograafilise tausta lõikes

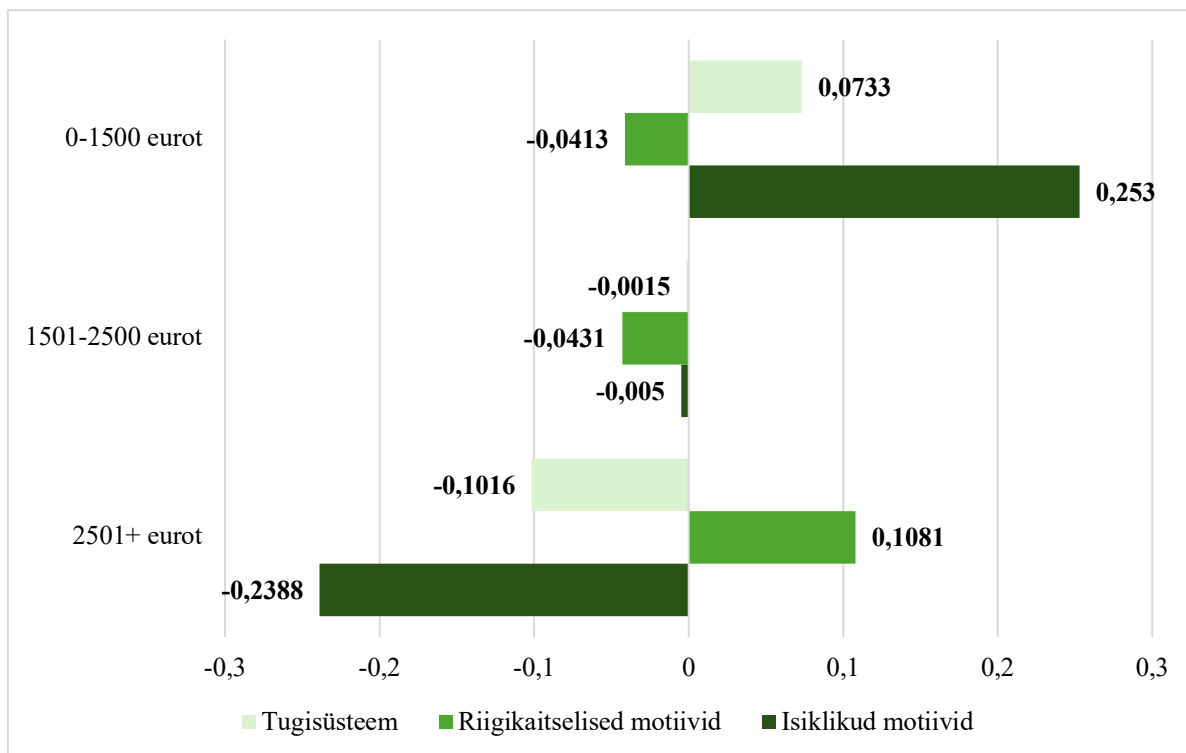
Keskmete võrdleva dispersioonanalüüsiga uuriti reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiive nende sotsiaaldemograafilise tausta lõikes. Õppekogunemisel osalemise motiivideks olid varasemalt peakomponentide analüüsist välja tulnud isiklikud motiivid, riigikaitselised motiivid ja tugisüsteem.

Haridustasemete lõikes esineb statistiliselt oluline seos isiklike motiividega ($p < 0,001$). Jooniselt 3 on näha, et põhiharidusega reservväelased peavad isiklike motiive õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, kui kõrgemalt haritud reservväelased.

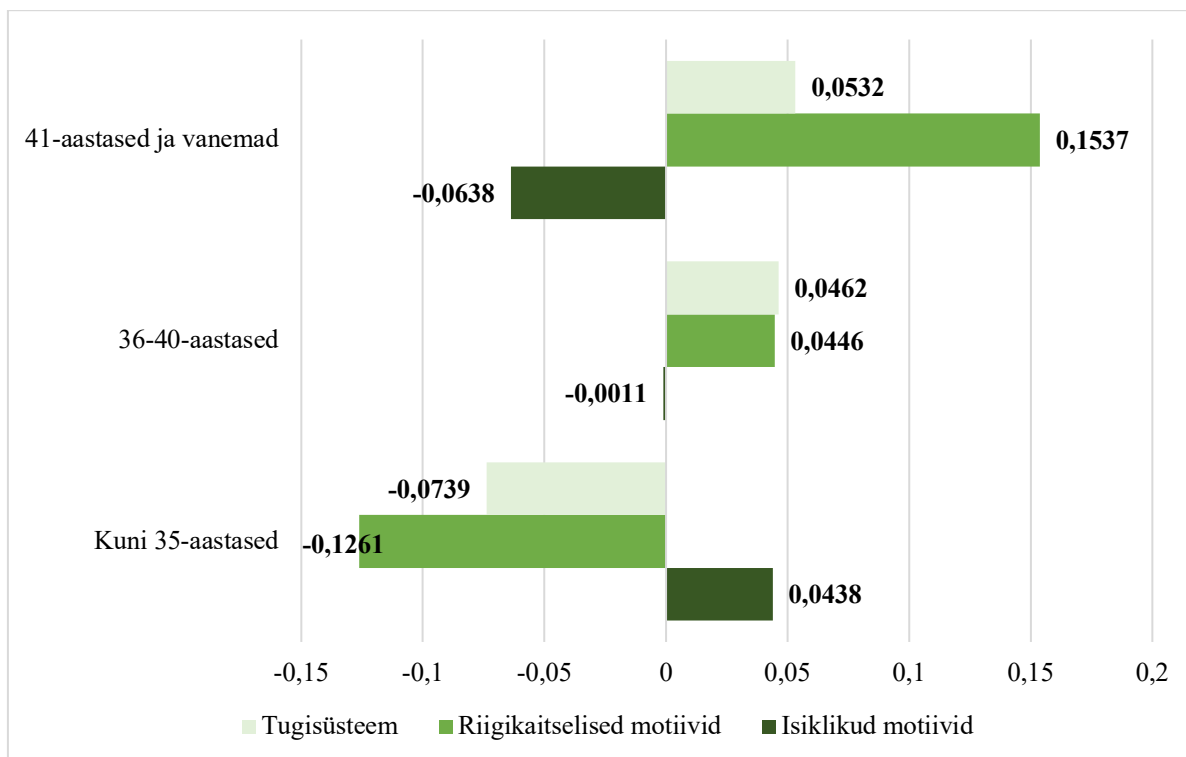
Joonis 3. Õppekogunemisel osalemise motiivid haridustasemete lõikes

Sissetuleku astmete lõikes esineb statistiliselt oluline seos isiklike motiividega ($p < 0,001$) ja tugisüsteemiga ($p = 0,028$). Jooniselt 4 on näha, et isiklikud motiivid varieeruvad sissetuleku lõikes kõige tugevamalt. Reservväelased, kelle sissetulek on madalam, peavad isiklike motiive õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, kui kõrgema sissetulekuga reservväelased. On ka näha, et reservväelased, kelle sissetulek on madalam, peavad tugisüsteemi õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, kui kõrgema sissetulekuga reservväelased.

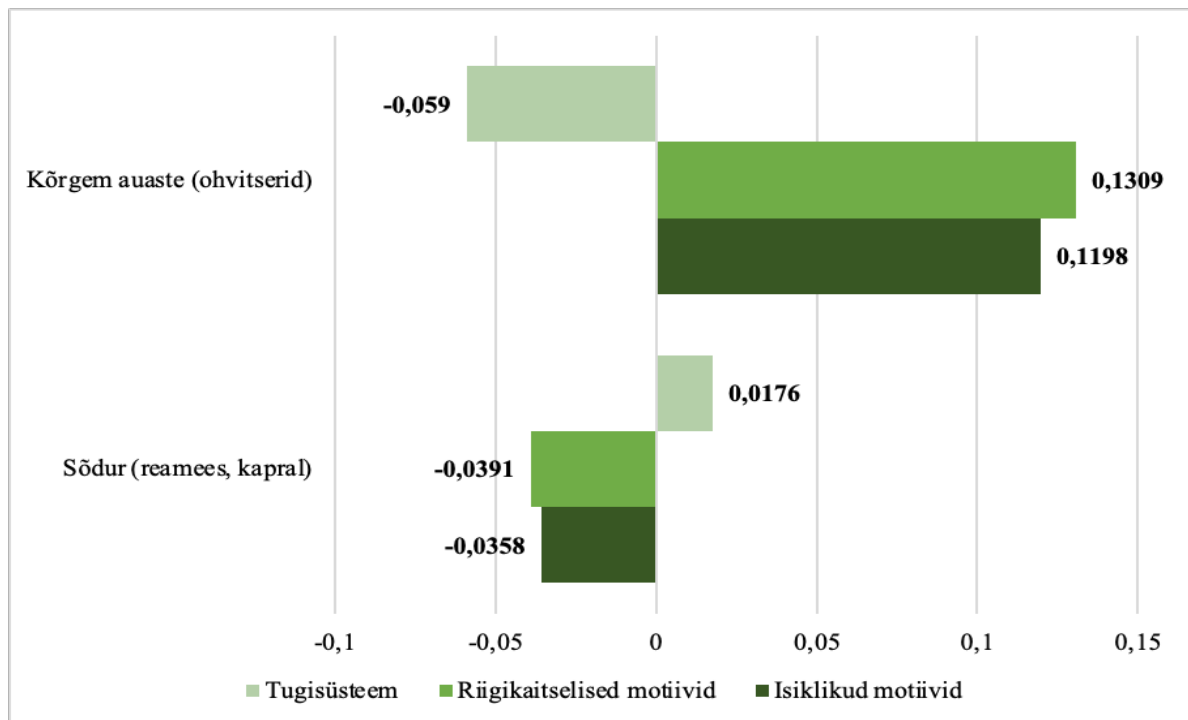
Joonis 4. Õppekogunemisel osalemise motiivid sissetuleku astmete lõikes

Vanusegruppide lõikes esineb statistiliselt oluline seos riigikaitse motiividega ($p < 0,001$). Jooniselt 5 on näha, et vanemad reservväelased peavad riigikaitse motiivi õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, võrreldes nooremate reservväelastega.

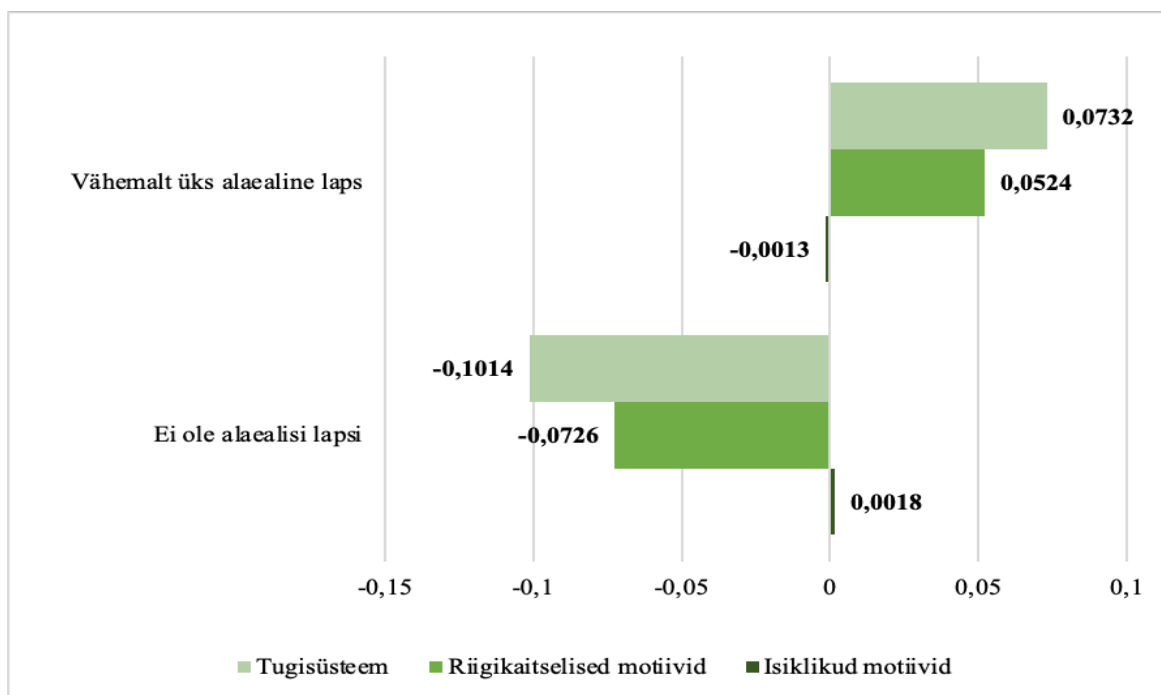
Joonis 5. Õppekogunemisel osalemise motiivid vanusegruppide lõikes

Auastmete lõikes esineb statistiliselt oluline seos isiklike ($p=0,015$) ja riigikaitseliste motiividega ($p=0,008$). Jooniselt 6 on näha, et kõrgema auastmega reservväelased peavad nii isiklike kui ka riigikaitselisi motiive õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, võrreldes madalama auastme reservväelastega.

Joonis 6. Õppekogunemisel osalemise motiivid auastmete lõikes

Alaealiste laste olemasolu lõikes esineb statistiliselt oluline seos riigikaitseliste motiividega ($p=0,022$) ja tugisüsteemiga ($p=0,001$). Jooniselt 7 on näha, et reservväelased, kellel on vähemalt üks alaealine laps, peavad nii riigikaitselisi motiive kui ka tugisüsteemi õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, võrreldes reservväelastega, kellel ei ole alaealisi lapsi.

Joonis 7. Õppekogunemisel osalemise motiivid alaealiste laste olemasolu lõikes

4.4. Panustamisvalmiduse varieeruvus sotsiaaldemograafilise tausta lõikes

Joonisel 8 on näha reservväelaste valmisolekut osa võtta järgmisest õppekogunemisest sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes. 79% reservväelastest, kellel ei ole alaealisi lapsi, on valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest. 75% reservväelastest, kellel on vähemalt üks alaealine laps on samuti valmis osa võtma järgmisest õppekogunemisest. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmisolekus osa võtta järgmisest õppekogunemisest ja alaealiste laste olemasolul esineb statistiliselt oluline seos, hii-ruut-statistiku väärtus $\chi^2=5,4$, vabadusastmete arv $df=1$, $p=0,020^1$.

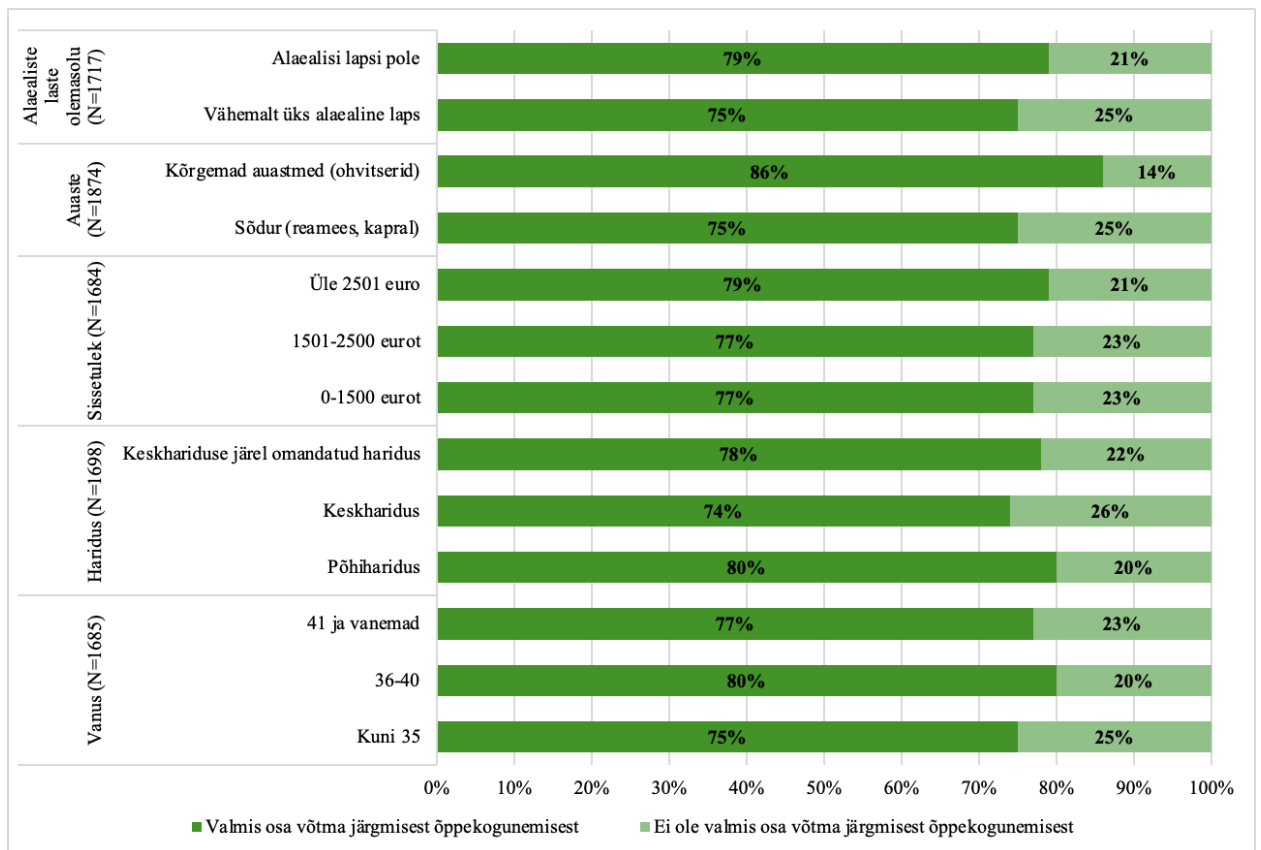
Sõduri auastmega reservväelaste hulgas on valmidus osaleda järgmisel õppekogunemisest 75% reservväelastest, kõrgema auastmega reservväelaste seas 86%. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmiduses osaleda järgmisel õppekogunemisest ja auastme vahel esineb statistiliselt oluline seos ($\chi^2=22,3$, $df=1$, $p<0,001$).

Vanusegruppide lõikes on kõrgeim valmisolek järgmisel õppekogunemisest osaleda 36-40-aastaste vastajate seas, vastavalt 80%. Kuni 35-aastaste ja 41-aastaste ning vanemate seas on täheldatud veidi madalamat valmisolekut (vastavalt 75% ja 77%). Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmisolek osa võtta järgmisest õppekogunemisest ei varieeru olulisel määral vanusegruppide lõikes ($\chi^2=5,4$, $df=2$, $p=0,068$).

¹ Orientiirina on siin ja järgnevalt lisatud olulisuse tõenäosus p, mis kehtiks, kui tegemist oleks juhuvalimisega.

Haridustasemete lõikes on kõrgeim valmisolek osa võtta järgmisest õppekogunemisest 80% põhiharidusega reservväelastel. Seejärel on keskhariduse järel omandatud haridusega vastanute osakaal 78% ning keskharidusega 74%. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmidus osaleda järgmisel õppekogunemisest ei varieeru olulisel määral haridustasemete lõikes ($\chi^2=3,5$, $df=2$, $p=0,175$).

Sissetuleku astmete lõikes suuri erinevusi ei esine. Kõrgeim valmisolek osaleda järgmisel õppekogunemisest 79% reservväelastest, kelle sissetulek oli üle 2501 euro. Madalama sissetulekuga reservväelastel oli valmisolek veidi väiksem, ulatudes vastavalt 77%-ni. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmidus osaleda järgmisel õppekogunemisest ei varieeru olulisel määral sissetulekute lõikes ($\chi^2=0,8$, $df=2$, $p=0,67$).

Joonis 8. Valmisolek osa võtta järgmisest õppekogunemisest sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes

Joonisel 9 on näha reservväelaste valmisolekut osaleda kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes. Vanusegruppide lõikes on kõrgeim valmisolek (89%) 41-aastaste ja vanemate seas, võrreldes nooremate vanusegruppidega, näiteks kuni 35-aastastega (82%). Analüüsi käigus selgus, et vanusegruppide lõikes esineb reservväelaste

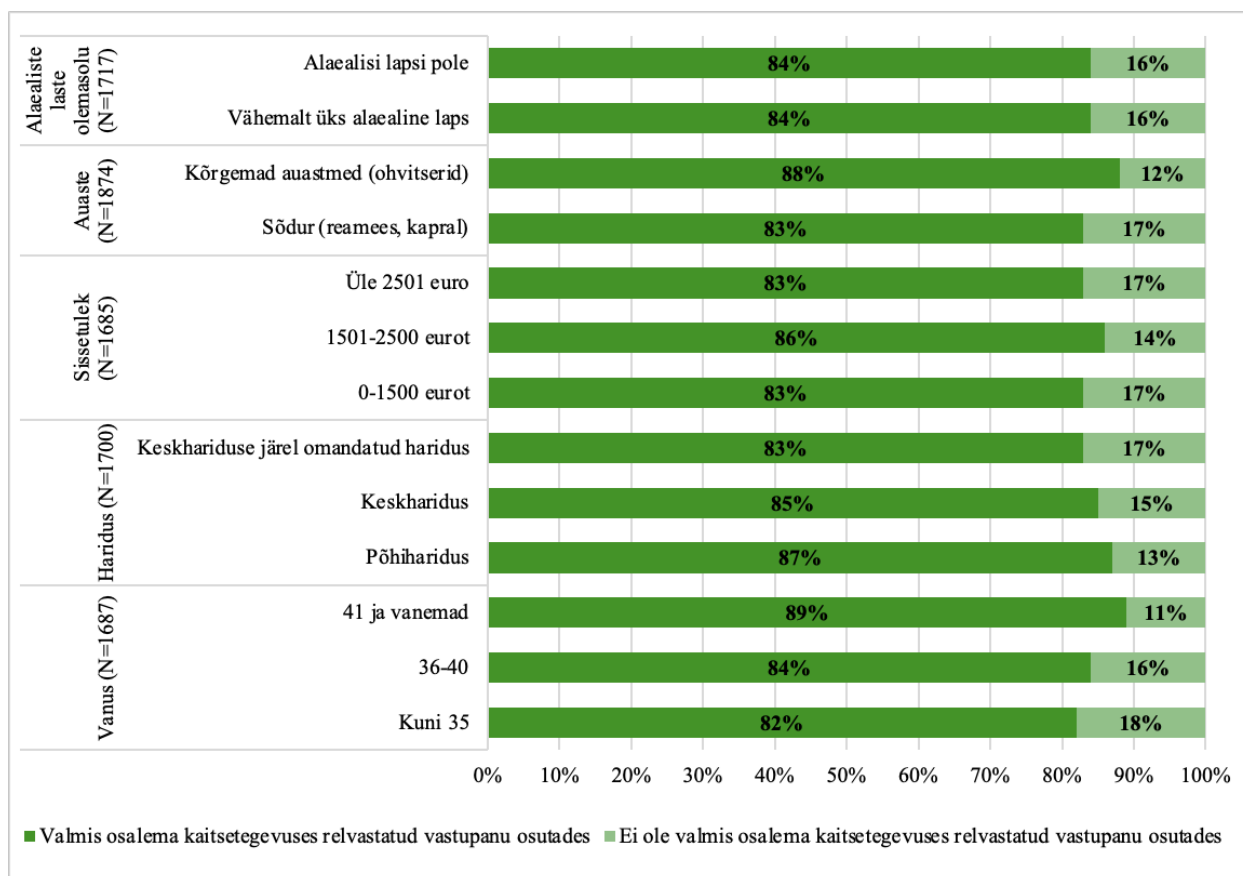
valmiduses osaleda oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses statistiliselt oluline seos ($\chi^2=7,0$, $df=2$, $p=0,029$).

Sõduri auastmega reservväelaste hulgas on valmidus osaleda kaitsetegevuses 83%. Kõrgema auastmega reservväelaste hulgas on see 88%. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmidus osaleda oma oskuste ja võimete kohaselt kaitsetegevuses ning auastmete vahel esineb statistiliselt oluline seos ($\chi^2=5,9$, $df=1$, $p=0,015$).

Haridustasemete lõikes on kõrgeim valmisolek kaitsetegevuses oma oskuste ja võimete kohaselt osalemiseks põhiharidusega vastanute seas, kus see on 87%. Keskhariduse vastanute seas on see osakaal 85% ning keskhariduse järel omandatud haridusega vastanute seas 83%, siiski ei ole tegemist statistiliselt olulise erinevusega ($\chi^2=2,5$, $df=2$, $p=0,293$).

Sissetuleku astmete lõikes suuri erinevusi ei esine. 86% reservväelastest, kelle sissetulek on 1501-2500 eurot on valmis osalema kaitsetegevuses. Reservväelased, kelle sissetulek on vahemikus 0-1500 eurot või üle 2500 euro, on veidi vähem valmis (83%). Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmidus osaleda oma oskuste ja võimete kohaselt kaitsetegevuses ei varieeru olulisel määral sissetuleku astmete lõikes ($\chi^2=2,3$, $df=2$, $p=0,322$).

84% reservväelastest, kellel ei ole alaealisi lapsi, on valmis osalema kaitsetegevuses. 84% reservväelastest, kellel on vähemalt üks alaealine laps on samuti valmis osalema kaitsetegevuses. Analüüsi käigus selgus, et reservväelaste valmidus osaleda oma oskuste ja võimete kohaselt kaitsetegevuses ei varieeru olulisel määral alaealiste laste olemasolu lõikes ($\chi^2=0,2$, $df=1$, $p=0,676$).

Joonis 9. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes

4.5. Riigikaitseesse panustamisvalmidus ja õppekogunemisele tuleku soodustavad ja toetavad tegurid

Tabelis 3 on esitatud reservväelaste osakaal, kes pidasid õppekogunemisel osalemist potentsiaalselt mõjutavaid tegureid kindlasti või mõningal määral oluliseks. Andmed on jaotatud kaheks rühmaks vastavalt panustamisvalmiduse astmele. Ühtlasi on toodud esile hii-ruut-statistik (tegurite järjestuse alus tabelis 3), mis peegeldab teguri oluliseks arvestamise ja panustamisvalmiduse astme omavahelist seost. Kõikide õppekogunemisel osalemise tegurite (v.a. õppekogunemisel osalemise eest makstav toetus) esineb olulisuse nivool 0,05 statistiliselt oluline seos riigikaitseesse panustamisvalmidusega ($p < 0,001$).

Teguritest, mida reservväelased on õppekogunemisel osalemisel oluliseks pidanud, on õppuse praktiline tulemus riigikaitse jaoks kõige tugevamini varieeruv tegur panustamisvalmiduse gruppide lõikes ($\chi^2 = 282,2$, $p < 0,001$). Reservväelased, kes on kõrge panustamisvalmidusega, hindavad seda asjaolu kõrgelt 88% ja madala panustamisvalmidusega 49%. See tegur on kõrge ja madala panustamisvalmiduse gruppide lõikes tugev diferentseeruja, mis tähendab, et antud tegur eristab kõrge ja madala panustamisvalmidusega reservväelasi enim. Antud tegurile järgneb

varieeruvuse tugevuse järel julgeolekuolukorra halvenemine Euroopas ($\chi^2=221,8$, $p<0,001$) ning kohusetunne riigi ees ($\chi^2=197,5$, $p<0,001$). Panustamisvalmiduse lõikes varieerub oluliselt peetud teguritest kõige vähem võimalus saada kokku oma teenistuskaaslastega ($\chi^2=49,8$, $p<0,001$), tööandja positiivne suhtumine ($\chi^2=52,6$, $p<0,001$) ning võimalus astuda välja igapäevarutiinist ($\chi^2=100,7$, $p<0,001$).

Tabel 3. Õppekogunemisel osalemise tegurid riigikaitse panustamisvalmiduse lõikes

	Kõrge panustamisvalmidus	Madal panustamisvalmidus	Hii-ruut χ^2
Õppuse praktiline tulemus riigikaitse jaoks	88%	49%	282,2**
Julgeolekuolukorra halvenemine Euroopas	89%	57%	221,8**
Kohusetunne riigi ees	94%	68%	197,5**
Reaalne oht Eesti julgeolekule	83%	52%	185,4**
Selgelt sõnastatud õppuse eesmärk	66%	33%	163,0**
Pereliikmete toetav suhtumine	74%	44%	137,8**
Võimalus end proovile panna	79%	51%	132,1**
Üksuse ühtekuuluvustunne	68%	39%	121,3**
Selgesisuline teavitamine	71%	45%	101,9**
Võimalus astuda välja igapäevarutiinist	85%	62%	100,7**
Ühiskondlik tunnustus	54%	30%	78,8**
Tööandja positiivne suhtumine	57%	37%	52,6**
Võimalik Kaitseväge poolne ergutus või auastme tõus	32%	15%	49,8**
Võimalus rakendada oma igapäevase tööga seotud erialaseid oskusi	32%	16%	45,6**
Võimalus saada kokku oma teenistuskaaslastega	58%	41%	41,5**
Õppekogunemisel osalemise eest makstav toetus	21%	18%	1,4

Märkus. ** $p<0,001$

4.6. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitse panustamisvalmidusest

Bakalaureusetöö raames on kasutatud binaarset logistilist regressioonanalüüsi ning loodud on kaks regressioonimudelit. Sõltuvaks tunnuseks mõlema mudeli puhul on reservväelaste riigikaitse panustamisvalmidus ning taustakategooriaks “madal panustamisvalmidus”. Esimese mudeli prognoosivateks teguriteks on sotsiaaldemograafilised näitajad (vanus, kõrgeim haridustase, sissetulek, auaste, alaealiste laste olemasolu). Teise mudelisse on lisatud prognoosivateks teguriteks õppekogunemisel osalemise tegurite peakomponendid (riigikaitse motiivid, isiklikud motiivid, tugisüsteemiga seotud motiivid). Esimene mudel prognoosib reservväelaste panustamisvalmidust riigikaitse sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes. Teine mudel prognoosib reservväelaste panustamisvalmidust riigikaitse õppekogunemisel osalemise motiivide põhjal.

4.6.1. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitse panustamisvalmidusest sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes

Tabelist 4 on näha, et reservväelaste valmisolekut panustada riigikaitse mõjutab auaste ning vanus. Reservväelased, kellel on kõrgem sõjaväeline auaste, on 1,9 korda suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitse panustamisvalmidusega gruppi, võrreldes madalama auastmega. Kuni 35-aastastel reservväelastel on 1,4 korda väiksem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitse panustamisvalmidusega gruppi, võrreldes 41-aastaste ja vanematega. Mudeli kirjeldusvõimet iseloomustav Nagelkerke kordaja on 0,023, mis näitab, et mudeli kirjeldusvõime on suhtelistel nõrk.

4.6.2. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitse panustamisvalmidusest sotsiaaldemograafiliste näitajate ja õppekogunemisel osalemise motiivide lõikes

Esimesest mudelist tuli välja, et valmidus panustada riigikaitse on prognoositav auastme ja vanusegrupi kaudu. Teise mudelisse on lisatud õppekogunemisel osalemise motiivid (riigikaitse, isiklikud, tugisüsteem), mis on tuletatud kokkuvõtlike tunnustena õppekogunemisele tulekut mõjutavate tegurite peakomponentide mudelis (vt tabel 2), et näha, kuidas need motiivid mõjutavad valmisolekut panustada riigikaitse. Tabelist 4 on näha, et auaste ja kõigi kolme õppekogunemisele tuleku motiivide peakomponendid võimaldavad prognoosida riigikaitse panustamisvalmiduse taset.

Ka siin mudelis on üheks prognoosivaks teguriks auaste, kuid vanus mitte. Reservväelastel, kellel on kõrgem sõjaväeline auaste, on 1,6 korda suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitse panustamisvalmidusega gruppi, võrreldes madalama auastmega.

Indiviidid, kes õppekogunemisel osalemisel pidasid isiklikke motiive oluliseks, on suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitsepanustamisvalmiduse gruppi, võrreldes nendega, kes pidasid isiklikke motiive vähem olulisemaks.

Indiviidid, kes õppekogunemisel osalemisel pidasid riigikaitsepanustamisvalmiduse motiive oluliseks, on suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitsepanustamisvalmiduse gruppi, võrreldes nendega, kes pidasid riigikaitsepanustamisvalmiduse motiive vähem olulisemaks.

Indiviidid, kes õppekogunemisel osalemisel pidasid tugisüsteemi oluliseks, on suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitsepanustamisvalmiduse gruppi, võrreldes nendega, kes pidasid tugisüsteemi vähem olulisemaks.

Teises mudelis suurenes ka Nagelkerke kordaja 0,023-lt 0,354-le, näidates mudeli mõõdukat kirjeldusvõimet, mis omakorda näitab seda, et reservväelaste panustamisvalmidus riigikaitsepanustamisvalmidusele on tunduvalt paremini kirjeldatav õppekogunemisel osalemise motiivide kui sotsiaaldemograafiliste tunnuste kaudu.

Tabel 4. Regressioonanalüüs reservväelaste riigikaitseesse panustamisvalmidusest sotsiaaldemograafiliste näitajate ja õppekogunemisel osalemise motiivide lõikes

Prognoosivad tegurid	Mudel 1		Mudel 2	
	Exp(B)	95% usalduspiirid	Exp(B)	95% usalduspiirid
Auaste: Sõdur (reamees, kapral) ¹	0,54**	0,41...0,72	0,62*	0,43...0,90
Alaealiste laste olemasolu: vähemalt üks alaealine laps ²	0,95	0,76...1,20	1,15	0,85...1,57
Sissetulek: 0-1500 eurot ³	0,94	0,70...1,26	0,89	0,60...1,31
Sissetulek: 1501-2500 eurot ³	0,95	0,73...1,24	0,93	0,65...1,32
Vanus: kuni 35-aastased ⁴	0,74*	0,55...0,99	0,96	0,65...1,42
Vanus: 36-40-aastased ⁴	0,94	0,69...1,27	0,98	0,66...1,45
Haridus: põhiharidus ⁵	1,29	0,90...1,86	0,98	0,62...1,57
Haridus: keskharidus ⁵	1,03	0,79...1,36	0,98	0,68...1,41
Isiklikud motiivid			1,92**	1,65...2,24
Riigikaitsele motiivid			2,93**	2,50...3,43
Tugisüsteemiga seotud motiivid			1,77**	1,52...2,06

Märkus: *p<0,05, **<0,001; Taustakategooriad: ¹kõrgemad auastmed (ohvitserid), ² alaealisi lapsi ei ole, ³ üle 2501 euro, ⁴ 41-aastased ja vanemad; 1.mudeli indiviidide arv: 1655 ja Nagelkerke kordaja: 0,023; 2.mudeli indiviidide arv: 1342 ja Nagelkerke kordaja: 0,354

5. ARUTELU

Analüüsi käigus selgus eri liiki kapitalide olulisus reservväelaste panustamisvalmiduse prognoosimisel riigikaitsele. Reservväelastel on õppekogunemisel osalemisel erinevad motiivid, mida saab jagada kolme kategooriasse: isiklikud, riigikaitsele ja tugisüsteemiga seotud motiivid. Kõige tugevamaks motiiviks, mis toob reservväelasi õppekogunemisele, osutusid isiklikud motiivid.

Isiklikud motiivid hõlmavad erinevaid kapitali liike, kuid kõige märkimisväärsem on sotsiaalne kapital. Sotsiaalne kapital avaldub näiteks läbi võimaluse saada kokku oma teenistuskaslastega ning üksuse ühtekuuluvustundega. Laanepere jt (2018) uuring kinnitas, et reservväelased, kes on kogenud tugevat sidet oma üksuse siseselt, on tõenäoliselt rohkem motiveeritud osalema reservõppekogunemistel, kuna nad väärtustavad oma militaarpärandit ja tunnevad tugevamat sõprustunnet.

Kaitseväge poolne ergutus, näiteks auastme tõus, on samuti oluline motiveeriv tegur, mis kajastab sümboolset kapitali. Sümboolne kapital militaaryljal võib olla mõjuv faktor reservväelaste teenistusvalmidusel, pakkudes neile tunnustust ja prestiiži, mis motiveerib neid panustama riigikaitsele.

Analüüsist selgus, et isiklikud motiivid on eriti olulised põhiharidusega reservväelaste seas, kelle valmisolek osaleda õppekogunemistel ja kaitsetegevuses oli kõige kõrgem. Samuti ilmselt, et madalama sissetulekuga reservväelased peavad isiklike motiive olulisemaks kui kõrgema sissetulekuga reservväelased. See viitab sellele, et erinevad sotsiaalsed ja majanduslikud taustad võivad mõjutada, kuidas reservväelased tajuvad ja väärtustavad oma rolli riigikaitsele. Seda võib selgitada nii, et madalama haridusega reservväelased otsivad rohkem sotsiaalset kapitali. Nad peavad suhete loomist ja sotsialiseerumist oluliseks ja motiveerivaks ning see toob neid ka õppekogunemisele. See on kooskõlas Laanepere jt (2018) sotsiaalse kapitali teooriaga, mis rõhutab, et sotsiaalsete suhete ja võrgustike olulisust. Kõrgemalt haritud reservväelased võivad juba omada piisavalt sotsiaalseid suhteid oma tsiviilelus, mistõttu ei pea nad õppekogunemisele tulekul oluliseks teguriks sotsiaalse kapitali suurendamist. Sama seletus võib kehtida ka

sissetuleku puhul. Madalama sissetulekuga reservväelased võivad näha õppekogunemisi võimalusena suurendada oma sotsiaalset kapitali, samas kui kõrgema sissetulekuga reservväelased võivad juba omada tugevaid sotsiaalseid võrgustikke tsiviilelus.

Riigikaitse motiivid, nagu julgeolekuolukorra halvenemise ja ohu tunnetamine, mängivad samuti olulist rolli reservväelaste panustamisvalmiduses. Julgeoleku halvenemise tajumine ja õppuse praktiline tulemus on olulised tegurid, mis suurendavad reservväelaste valmisolekut osaleda riigikaitstes, pakkudes neile võimalust realiseerida oma kohusetunnet ja panust riigi kaitsmisel. Bury (2016) ja Segali (1986) teooriad selgitavad, et reservväelased võivad olla motiveeritud pigem sisemiste väärtuste, nagu patriotism kui materiaalse hüvede tõttu. See leid peegeldub ka analüüsis, kus selgus, et riigikaitse motiivid on olulised eelkõige näiteks neile, kes tunnevad suuremat kohusetunnet riigi ees.

Analüüsist selgus, et riigikaitse motiivid on olulisemad vanemate reservväelaste seas, kelle valmisolek osaleda õppekogunemistel ja kaitsetegevuses oli võrreldes nooremate reservväelastega kõrgem. Vanemad reservväelased hindavad patriotismi ja kohusetunnet kõrgemalt, mis viitab nende sügavamale pühendumusele riigi kaitsmisele. See võib tuleneda elukogemusest ja suuremast teadlikkusest julgeolekuküsimustest. Samuti ilmnis, et kõrgema auastmega reservväelased peavad riigikaitse motiive olulisemaks kui madalama auastmega reservväelased. Kõrgem auaste on seotud suurema vastutustundega ja pühendumusega riigikaitsele. Kõrgemad auastmed tähendavad ka rohkem kogemusi ja tihedamat seost militaarstruktuuridega, mis suurendavad patriotismi ja kohusetunnet.

Tugisüsteemid, nagu tööandja ja pere positiivne suhtumine, on samuti olulised tegurid, mis mõjutavad reservväelaste valmisolekut osaleda õppekogunemistel ja panustada riigikaitsele. Lomsky-Feder, Gazit ja Ben-Ari (2021) rõhutavad, et need suhted ja kokkulepped mõjutavad reservväelaste käitumist nii tsiviil- kui ka militaarväljal. Tugisüsteemid võimaldavad reservväelastel sujuvalt liikuda ühest väljast teise, vähendades pingeid ja stressi, mis on seotud nende rollide vaheldumisega. Reservväelased, kellel on vähemalt üks alaealine laps, peavad tugisüsteemi olulisemaks motiiviks võrreldes nendega, kellel alaealisi lapsi pole. See näitab, et pere toetus ja positiivne suhtumine on olulised reservväelastele, eriti neile, kellel on kohustused laste eest hoolitseda. Kuigi mõlema rühma valmidus osaleda õppekogunemisel ja kaitsetegevuses on sarnane, võib peretoetus olla motivatsiooni tagamisel määrava tähtsusega.

Tugisüsteemi motiveeriv mõju tuleneb selgest teavitamisest ja põhjendustest, mis aitavad reservväelastel liikuda tsiviilväljalt militaarväljale. See näitab, et selge suhtlus ja teadlikkuse

suurendamine tugisüsteemi poolt pakutavatest toetusvõimalustest võivad suurendada reservväelaste valmidust osaleda riigikaitstes.

Õppekogunemisele tuleku motiivid võimaldavad prognoosida reservväelaste valmidust panustada riigikaitsetesse. Regressioonanalüüsi tulemused näitavad, et isiklikud, riigikaitsetised ja tugisüsteemiga seotud motiivid on olulised tegurid, mis mõjutavad reservväelaste panustamisvalmidust. Reservväelased, kes peavad isiklike, riigikaitsetise ja tugisüsteemiga seotud motiive õppekogunemisel osalemisel olulisemaks, on ka suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitsetise panustamisvalmidusega gruppi, võrreldes nendega, kes peavad neid motiive vähem olulisemaks. Neid motiive saab vaadelda Cooperi (2016 ja 2017) ja Laanepere jt (2018) käsitletavate kapitalivormidena (sotsiaalne, sümbolne). Need kapitalivormid rõhutavad, et sõjaväelaste kogemused ja omandatud oskused militaar- ja tsiviilväljadel mõjutavad nende valmidust panustada riigikaitsetesse.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk oli välja selgitada reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid ning nende seos panustamisvalmidusega riigikaitsele. Täpsemalt sooviti teada saada, millised on reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid, kuid need varieeruvad reservväelaste sotsiaaldemograafilise tausta lõikes ning kuid õppekogunemisele tuleku motiivid võimaldavad prognoosida valmidust panustada riigikaitsele. Empiiriliseks aluseks oli Kaitseväe Akadeemia ja Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi kogutud õppekogunemise “Ussisõnad” 2023. aastal osalenud reservväelaste ankeetküsitluse andmed. Bakalaureusetöös on uuritud reservväelaste valmisolekut osaleda järgmisel õppekogunemisel, valmisolekut oma võimete ja oskuste kohaselt osaleda kaitsetegevuses relvastatud vastupanu osutades ning õppekogunemisel osalemise soodustavaid ja toetavaid tegureid. Et saada täpsem ülevaade õppekogunemisel osalejate motiividest ja leida võimalikke seoseid panustamisvalmidusega riigikaitsele, on kasutatud reservväelaste sotsiaaldemograafilisi näitajaid, nagu vanus, sissetulek, kõrgeim haridustase, sõjaväeline auaste ja alaealiste laste olemasolu. Töös on läbi viidud peakomponentide analüüs, et tuvastada õppekogunemisele tuleku motiivid. Seejärel uuriti reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiive sotsiaaldemograafilise tausta lõikes keskmiste võrdleva dispersioonanalüüsi abil. Viimase osana on läbi viidud ka regressioonanalüüs, eesmärgiga uurida reservväelaste panustamisvalmidust riigikaitsele.

Bakalaureusetöös selgus, et reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiive saab kategoriseerida isiklikeks, riigikaitsele seotud ning tugisüsteemiga seotud motiivideks. Kõige tugevamaks motiiviks osutus isiklik, nagu näiteks võimalus saada kokku oma teenistuskaaslastega, üksuse ühtekuuluvustunne ning võimalik Kaitseväe poolne ergutus või auastme tõus. Need viitavad kõik sotsiaalse kapitali tähtsustamisele. Laanepere jt (2018) toetavad seda, leides, et reservväelased, kes on kogunud tugevat sidet oma üksuse sees, on tõenäolisemalt motiveeritud osalema reservõppekogunemistel, kuna nad väärtustavad oma militaarpärandit ja tunnevad tugevamat sõprustunnet.

Õppekogunemisele tuleku motiivide kaudu oli võimalik prognoosida reservväelaste valmidust panustada riigikaitsele. Selgus, et reservväelased, kes pidasid õppekogunemistel osalemisel

isiklikke, riigikaitselisi ja tugisüsteemiga seotud motiive olulisemaks, on suurem suhteline tõenäosus kuuluda kõrge riigikaitselise panustamisvalmidusega gruppi võrreldes nendega, kes neid motiive vähem oluliseks pidasid.

Reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiive ja nende seost panustamisvalmidusega riigikaitsele on oluline uurida, et paremini mõista, kuidas suurendada reservväelaste motiveeritust ja valmisolekut riigikaitsele osalemiseks ning seeläbi tagada riigi julgeolek ja kaitsevõime.

SUMMARY

The Motives of Reservists' Participation in Training Exercises and Their Correlation with Willingness to Contribute to National Defense

The aim of the study was to identify the motives of reservists' participation in training exercises and their willingness to contribute to national defense. Specifically, the research sought to determine the motives behind reservists' participation in training exercises, how these motives vary based on sociodemographic backgrounds, and how these motives can predict their readiness to contribute to national defense.

The empirical data was based on a questionnaire conducted among reservists who participated in the „Ussisõnad“ training exercise in 2023, collected by the Estonian Military Academy and the Institute of Social Studies at the University of Tartu. The bachelor's thesis examined reservists' willingness to participate in training exercises, their readiness to engage in defense activities to the best of their abilities, and the factors that facilitate and support their participation in training exercises.

To gain a detailed understanding of the motives for participation and identify potential correlations with willingness to contribute to national defense, the study considered sociodemographic factors such as age, income, highest level of education, military rank, and the presence of minor children. A principal component analysis was conducted to identify the motives for participating in the training exercise. This was followed by a comparative analysis of variances to study the motives across different sociodemographic backgrounds. Finally, a regression analysis was performed to investigate the reservists' readiness to contribute to national defense.

The study found that reservists' motives for participating in training exercises can be categorized into personal, national defense, and support system-related motives. The strongest motives were personal, such as the opportunity to reunite with service comrades, a sense of unit cohesion, and possible incentives or promotions from the Defense Forces. These motives highlight the importance of social capital. Laanepere et al. (2018) support this finding, noting that

reservists who experience a strong bond within their unit are more likely to be motivated to participate in training exercises because they value their military legacy and feel a stronger sense of camaraderie.

It was possible to predict reservists' readiness to contribute to national defense through their motives for participating in training exercises. The study revealed that reservists who considered personal, national defense, and support system-related motivations important were more likely to belong to the high readiness group compared to those who deemed these motivations less important.

Understanding the motives behind reservists' participation in training exercises and their willingness to contribute to national defense is crucial for enhancing their motivation and readiness, thereby ensuring national security and defense capabilities.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ben-Ari, E., ja Connelly, V. (2022). *Contemporary military reserves: Between the civilian and military worlds*. Taylor & Francis.

Bury, P. (2016). Recruitment and Retention in British Army Reserve Logistics Units. *Armed Forces & Society* 2017, Vol. 43(4) 608-631. DOI: 10.1177/0095327X16657320

[s/default/files/documents/2022-02/Riigikaitse%20arengukava%202022%20-%202031.pdf](https://default/files/documents/2022-02/Riigikaitse%20arengukava%202022%20-%202031.pdf)

Cooper, L., Caddick, N., Goldier, L., Cooper, A. ja Fossey, M. (2016). Transition From the Military Into Civilian Life: An Exploration of Cultural Competence. *Armed Forces & Society* 2018, Vol. 44(1) 156-177. DOI: 10.1177/0095327X16675965

Cooper, L., Caddick, N., Goldier, L., Cooper, A., Fossey, M. ja Engwarda, H. (2017). A model of military to civilian transition: Bourdieu in action. *Journal of Military, Veteran and Family Health*, 3 (2), 53–60. <https://doi.org/10.3138/jmvfh.4301>

Eesti kaitsevägi. (2024). *Ajateenistus*. Kasutatud 19.02.2024, <https://mil.ee/ajateenistus/#t-kui-kaua-kestab-ajateenistus>

Eesti kaitsevägi. (2024). *Õppekogunemised*. Kasutatud 26.04.2024, <https://mil.ee/reserv/oppekogunemised/>

Eesti kaitsevägi. (2024). *Reservväelane*. Kasutatud 19.02.2024, <https://mil.ee/reserv/reservvaelane/>

Eesti kaitsevägi. (2024). *Ussisõnad*. Kasutatud 19.02.2024, <https://mil.ee/reserv/maakaitse/ussisonad/>

Gazit N., Lomsky-Feder E., Ari E. B. (2021). Military covenants and contracts in motion: Reservists as transmigrants 10 years later. *Armed Forces & Society*, 47(4), 616–634.

Kaitseväeteenistuse seadus. (01.04.2013). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 19.02.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012001?leiaKehtiv#para46>

Laanepere, T. (2021). *Looking at the Military Service Readiness of Estonian Reserve Soldiers through the Prism of Bourdieu's Theory of Practice*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut. Kasutatud 03.11.2023, https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/75724/laanepere_taavi.pdf?sequence=6&isAllowed

≡y

Laanepere, T., Truusa, T.-T., & Cooper, Linda. (2018). Military Legacy: use it or lose it? *Sõjateadlane [Estonian Journal of Military Studies]*, 6, 22–51.

Lillemäe, E., Kasearu, K. ja Ben-Ari, E. (2023). Conscription and social transformations: Estonia between security needs and social expectations. *Journal of Baltic Studies*, DOI: 10.1080/01629778.2023.2212914

Lomsky-Feder, E., Gazit, N., & Ben-Ari, E. (2008). Reserve Soldiers as Transmigrants. Moving between the Civilian and Military Worlds. *Armed Forces & Society*, 34(4), 593–614. <https://doi.org/10.1177/0095327X07312090>

Riigikaitse arengukava (2021). *Riigikantsleil*. Kasutatud 22.05.2024, <https://riigikantsleil.ee/sites/default/files/documents/2022-02/Riigikaitse%20arengukava%202022%20-%2020231.pdf>

Riigikaitse seadus. (2016). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 19.02.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002>

Sassi, K. (2023). *Okas õppekogunemisel osalenute kaitsetahte ja hoiakute muutus kolme aasta küsitlusandmete põhjal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, infoühiskond ja sotsiaalne heaolu õppekava, <https://dspace.ut.ee/items/226e740f-afdc-40b5-98eb-821592487992>

Segal, D. R. 1986. Measuring the institutional/occupational change thesis. - *Armed Forces & Society*, Vol. 12, pp. 351-375. [Segal 1986]

Smaliukienė, R., Bekesiene, S., Kanapeckaitė, R., Navickienė, O., Meidutė-Kavaliauskienė, I., & Vaičaitienė, R. (2023). Meaning in military service among reservists: Measuring the effect of prosocial motivation in a moderated-mediation model. *Frontiers in Psychology*, 14, 1082685. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1082685>

Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskus. (2024). *Riigikaitsejate ootused, hoiakud ja suhted muutunud julgeolukokorras*. Kasutatud 28.04.2024, <https://www.kvak.ee/files/2024/03/SJKK-raport-2024.pdf>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristin Johanson,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Reservväelaste õppekogunemisel osalemise motiivid ja nende seos panustamisvalmidusega riigikaitsele“, mille juhendaja on Kari Kasearu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristin Johanson

25.05.2024